

УДК 378.147:373.2.011.3-51

Тетяна ФІЛІМОНОВА

аспірант кафедри дошкільної освіти
Миколаївського національного університету
імені В. О. Сухомлинського, м. Миколаїв, Україна
e-mail: tatiana.filimonova15@gmail.com

Світлана ЯКИМЕНКО

доктор філософії в галузі освіти, професор кафедри початкової освіти
Миколаївського національного університету
імені В. О. Сухомлинського, м. Миколаїв, Україна
e-mail: yakymenkosi@ukr.net

КОНСТАТУВАЛЬНИЙ ЕТАП ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ДО ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті представлені перебіг та результати констатуючого етапу педагогічного дослідження «Підготовка майбутнього вихователя до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку». Розроблена система показників стану основних компонентів патріотизму. Проаналізовано формування готовності вихователів до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку в професійній діяльності, що набуває ефективності за умов дотримання сукупності педагогічних умов.

Ключові слова: підготовка, професійна підготовка майбутнього вихователя, констатувальний етап, експеримент.

Виховання у молодого покоління почуття патріотизму, відданості справі зміцнення державності, активної громадянської позиції на сьогоднішній день визнані проблемами загальнодержавного масштабу.

У Державних національних програмах «Освіта» («Україна XXI століття»), «Діти України», «Національній програмі патріотичного виховання громадян, розвитку духовності», Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді, Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки, Законах України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Національній доктрині розвитку освіти України як стратегічні визначаються завдання виховання в особистості любові до Батьківщини, усвідомлення нею свого громадянського обов'язку на основі національних і загальнолюдських духовних цінностей, утвердження якостей громадянина – патріота України як світоглядного чинника.

Патріотичне виховання належить до пріоритетних напрямів національної системи виховання і передбачає формування патріотичних почуттів, любові до свого народу, глибокого розуміння громадянського обов'язку, готовності відстоювати державні інтереси Батьківщини.

Аналіз наукових джерел засвідчив, що проблема підготовки майбутніх вихователів до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку ще не стала предметом спеціальних досліджень.

Актуальність і значущість означеної проблеми, її недостатня теоретична і методична розробленість, необхідність розв'язання виявлених суперечностей зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: «Підготовка майбутнього вихователя до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку».

У сучасній психолого-педагогічній науці загальні питання професійної підготовки майбутніх педагогів висвітлювались у працях А. Алексюка, Н. Кічук, Л. Кондрашова, В. Кременя, В. Кузя, В. Кушніра, А. Ліненко, С. Литвиненко, С. Ніколаєнка, І. Підласого, В. Радула, О. Савченко, Р. Скульського, І. Смолюка, М. Ярмаченка та інших.

Зміст та сучасні тенденції розвитку дошкільної освіти та підготовку фахівців дошкільної освіти висвітлили у своїх працях Г. Беленька, О. Богініч, А. Богуш, З. Борисова, С. Вітвицька, Н. Гавриш, Н. Голота, Л. Загородня, Н. Денисенко, І. Дичківська, Н. Казакова, Є. Карпова, О. Кучерявий, І. Луценко, Н. Лисенко, Л. Машкіна, М. Машовець, Г. Підкурманна, Л. Пісоцька, Т. Поніманська, Т. Степанова, Г. Сухоруков та інші.

Проблемі патріотичного виховання, сутності таких понять, як «патріотична свідомість», «любов до Батьківщини», присвячені фундаментальні праці вчених-філософів В. Бичка, О. Забужка, І. Надільного, І. Стогнія, В. Шинкарука та ін. Для нашого дослідження цінними є роботи сучасних психологів: І. Беха, А. Богуш, М. Боришевського, В. Котирло,

Ю. Трофімова, О. Чебикіна та інших, які в своїх наукових працях досліджують поняття «патріотизм».

Мета статті полягає в представленні результатів констатуючого етапу експериментальної роботи щодо перевірки ефективності педагогічних умов формування готовності майбутніх вихователів до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку.

Констатувальний етап експерименту був спрямований на визначення рівнів готовності майбутніх вихователів до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку.

На даному етапі було проаналізовано досвід роботи вищих навчальних закладів із патріотичного виховання, підібрані й реалізовані діагностичні методики по вивченню рівня патріотичної вихованості студентів педагогічного університету; проведений якісний і кількісний аналіз отриманих результатів для виявлення початкового рівня патріотизму у студентів.

У констатувальному експерименті взяли участь майбутні вихователі дошкільних навчальних закладів факультету дошкільної і початкової освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського зі спеціальності: Дошкільна освіта. Початкова освіта та Початкова освіта. Дошкільна освіта та студенти Херсонського державного університету, Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького та Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії зі спеціальності: Дошкільна освіта та Початкова освіта (121 студентів склали експеримен-

тальні групи та 124 студент склали контрольні групи).

На початку констатувального експерименту ми визначили критерії та показники готовності майбутнього вихователя до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку.

В процесі констатувального експерименту, виходячи з різних підходів педагогів і психологів для визначення готовності майбутніх вихователів до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку, нами була розроблена система показників якісного стану основних компонентів патріотизму.

Патріотичне виховання студентів передбачає реалізацію таких груп завдань, до яких відносяться: формування у студентів ставлення до патріотизму як до соціально-моральної цінності; формування і розвиток у майбутніх вихователів інтересу до виховної діяльності даного характеру; формування і розвиток позитивних мотивів діяльності студентів у процесі підготовки, формування теоретичної підготовленості: забезпечення студентів знаннями методологічного характеру; забезпечення теоретичними і методичними знаннями; забезпечення студентів знаннями технологічного характеру; формування практичної підготовленості: формування у студентів практичних умінь і навичок, необхідних для здійснення виховної роботи даного плану.

Основними теоретичними методами стали: історико-бібліографічний, порівняльно-зіставний, системний, логічний, ретроспективний; метод моделювання, узагальнення досліджу.

Таблиця 1

Компоненти, критерії та показники готовності майбутніх вихователів до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку

Компоненти	Критерії	Показники
Когнітивний	1. Нормативно-правовий 2. Спеціально-теоретичний 3. Спеціально-технологічний	1. Знання нормативно-правової та теоретичної бази національно-патріотичної освіти дітей старшого дошкільного віку. 2. Знання сучасних особливостей організації навчально-виховного процесу дошкільного навчального закладу. 3. Розуміння специфіки та особливостей патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку
Мотиваційно-емоційний	1. Особистісно-ціннісний 2. Почуттєво-емоційний 3. Мотиваційно-орієнтаційний	1. Індивідуальні особливості майбутніх вихователів, їхні ціннісні орієнтації. 2. Рівень сформованості національно-патріотичної свідомості особистості. 3. Сформованість мотивів щодо здійснення патріотичного виховання у ДНЗ
Діяльнісно-поведінковий	1. Практико-перетворювальний 2. Діяльнісно-виховний 3. Оцінювально-регулятивний	1. Сформованість умінь і навичок щодо організації процесу національно-патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку. 2. Створювати умови, що сприятимуть підвищенню ефективності процесу патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку. 3. Сформованість настанов до патріотичного лідерства, аналізу, самовдосконалення, креативності

Таблиця 2

**Рівні сформованості компонентів готовності майбутніх вихователів
до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку
(констатувальний експеримент)**

№ п/п	Компоненти го- товності	Критерії сформованості	Групи	Рівні сформованості							
				Н		Д		С		В	
				Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%
1	Когнітивний	Нормативно- правовий	Е. г.	34	28,1	42	34,7	38	31,4	7	5,8
			К. г.	36	29,0	41	33,0	39	31,5	8	6,5
		Спеціально- теоретичний	Е. г.	27	22,3	52	43,0	35	28,9	7	5,8
			К. г.	25	20,1	49	39,5	41	33,1	9	7,3
		Спеціально- технологічний	Е. г.	48	39,7	52	42,9	21	17,4	-	-
			К. г.	45	36,3	54	43,5	25	20,2	-	-
2	Мотиваційно- емоційний	Особистісно- ціннісний	Е. г.	16	13,2	32	26,4	48	39,7	25	20,7
			К. г.	18	14,5	29	23,4	53	42,7	24	19,4
		Почуттєво- емоційний	Е. г.	20	16,5	42	34,7	36	29,8	23	19,0
			К. г.	22	17,7	43	34,7	38	30,7	21	16,9
		Мотивоційно- орієнтаційний	Е. г.	38	31,4	43	35,5	28	23,2	12	9,9
			К. г.	40	32,3	46	37,1	27	21,8	11	8,8
3	Діяльнісно- поведінковий	Практико- перетворювальний	Е. г.	45	37,2	42	34,7	34	28,1	-	-
			К. г.	48	38,7	39	31,5	37	29,8	-	-
		Діяльнісно- виховний	Е. г.	42	34,7	38	31,4	41	33,9	-	-
			К. г.	40	32,2	42	33,9	42	33,9	-	-
		Оцінювально- регулятивний	Е. г.	36	29,8	45	37,2	40	33,0	-	-
			К. г.	38	30,6	47	37,9	39	31,5	-	-

Емпіричні методи включали: експериментальні методики – констатувальний і формувальний експерименти, анкетування, тестування, спостереження, експертну оцінку. На кожному з етапів використовувалися різні методи пізнання, котрі склали комплексну методику дослідження.

Одним із завдань нашого дослідження було визначення фактичного рівня підготовленості майбутніх вихователів до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку педагогічного університету. Для виконання поставленого завдання нами були розроблені анкети, тести, опитувальники для проведення констатувального

експерименту; проведено контрольні зрізи; здійснено математичну обробку та аналіз отриманих даних.

Діагностика підготовленості майбутніх вихователів до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку на початку експерименту дала змогу перейти до дослідно-експериментальної діяльності та визначити склад експериментальної групи.

В ході експериментальної роботи ми уточнили гіпотезу дослідження; визначили склад і кількість учасників експериментальної та контрольної груп; розробили й уточнили інструментарій

Таблиця 3

**Значення математичних сподівань компонентів готовності майбутніх вихователів
до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку
(констатувальний експеримент)**

№ п/п	Компоненти готовності	Групи	Рівні сформованості							
			Н		С		Д		В	
			Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%
1	Когнітивний	Е. г.	37	30,0	48	40,2	32	25,9	4	3,9
		К. г.	35	28,5	49	38,7	35	28,3	5	4,5
2	Мотиваційно- емоційний	Е. г.	25	20,5	39	32,3	37	30,7	20	16,5
		К. г.	27	21,6	39	31,7	39	31,7	19	15,0
3	Діяльнісно- поведінковий	Е. г.	41	33,9	42	34,4	38	31,7	-	-
		К. г.	42	33,8	43	34,4	39	31,8	-	-

Таблиця 4
Рівні готовності майбутніх вихователів до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку (констатувальний експеримент)

№ п/п	Рівні сформованості	Бали	Кількість студентів	
			ЕГ	КГ
1	Високий	36-28	8 - 6,8%	8 - 6,5%
2	Достатній	27-19	36 - 29,5%	38 - 30,6%
3	Середній	18-10	43 - 35,6%	43 - 34,9%
4	Низький	9 і нижче	34 - 28,1%	35 - 28,0%

Таблиця 5
Коефіцієнт готовності майбутніх вихователів до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку (констатувальний експеримент)

№ п/п	Коефіцієнт готовності	Кількість студентів (%)	
		ЕГ	КГ
1	1 - 0,76	6,8%	6,5%
2	0,75 - 0,51	29,5%	30,6%
3	0,5 - 0,26	35,6%	34,9%
4	0,25 і нижче	28,1%	28,0%

дослідження; навчили та проінструктували осіб, залучених до експериментальної роботи.

Критеріями вибірки досліджуваних слугували: приблизно однаковий рівень уявлень про патріотизм, їхня кількість у групах.

Виявлення рівнів сформованості компонентів готовності майбутніх вихователів до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку передбачало попередню роботу, пов'язану з добром і розробкою методик, тестових завдань, само оцінних карт, критеріїв оцінки діяльності студентів під час педагогічної практики.

Для визначення рівнів сформованості готовності майбутніх вихователів до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку серед студентів проводилося анкетування, тестування та різноманітні опитувальники.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури, вивчення думок науковців, аналізу стану підготовленості майбутніх вихователів до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку розроблено та науково обґрунтовано чотири рівні патріотичної вихованості за визначеними критеріями і показниками: високий, достатній, середній, низький.

У таблиці 2 представлено рівні сформованості когнітивного, мотивоційно-емоційного та діяльнісно-поведінкового компонентів готовності майбутніх вихователів до патріотичного вихован-

ня дітей старшого дошкільного віку у констатувальному експерименті. Сформованість кожного з компонентів визначалась за трьома критеріями.

За результатами вивчення, аналізу й узагальнення одержаних експериментальних даних на констатувальному етапі було визначено вихідні рівні готовності майбутніх вихователів до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку (див. таблицю 4).

Отже, високого рівня готовності досягли тільки окремі майбутні вихователі: 8 студентів (6,8%) експериментальних та 8 осіб (6,5%) контрольних груп. Достатнього рівня – 36 студентів (29,5%) експериментальних та 38 студентів (30,6%) контрольних груп. Середнього рівня досягли 43 студент (35,6%) експериментальних та 43 особи (34,9%) контрольних груп. Готовність до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку на низькому рівні засвідчили 34 студенти (29,5%) експериментальних та 35 особи (28,0%) контрольних груп.

За результатами проведених розрахунків було визначено, що загальний коефіцієнт готовності майбутніх вихователів до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку виявився на середньому рівні (представлено в таблиці 5).

З метою перевірки вірогідності результатів констатувального етапу експерименту було проведено статистичний аналіз одержаних результатів

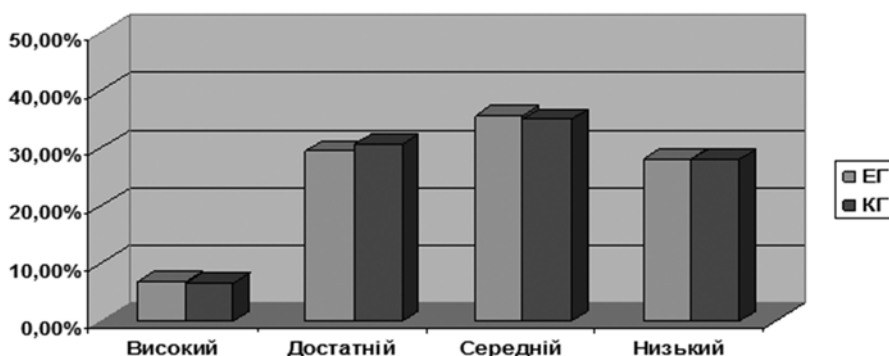

Рис. 1. Динаміка рівнів готовності майбутніх вихователів ЕГ та КГ до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку

діагностування, для обчислення яких ми скористалися статистичними методами дослідження, що характерні для педагогічних досліджень [1, 22].

Для візуального (якісного) порівняння готовності майбутніх вихователів до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку КГ та ЕГ зобразимо отримані результати дослідження за допомогою сумісної гистограми.

Таким чином, K_{zom} із показником 1 – 0,76 було виявлено в 6,8% студентів експериментальних та 6,5% – контрольних груп (що відповідає високому рівню); K_{zom} із показником 0,75 – 0,51 був у 29,5% та 30,6% студентів експериментальних та контрольних груп (що відповідає достатньому рівню); K_{zom} із показником 0,5 – 0,26 був у 35,6% та 34,9% студентів експериментальних та контрольних груп (що відповідає середньому рівню); K_{zom} із коефіцієнтом 0,25 і нижче визначено в 28,1% студентів екзаменаційних груп та 28,0%

контрольних груп, це відповідає низькому рівню готовності студентів до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку.

Отже, високого рівня готовності досягли тільки окремі майбутні вихователі: 8 студентів (6,8%) експериментальних та 8 осіб (6,5%) контрольних груп. Достатнього рівня – 36 студентів (29,5%) експериментальних та 38 студентів (30,6%) контрольних груп. Середнього рівня досягли 43 студент (35,6%) експериментальних та 43 особи (34,9%) контрольних груп. Готовність до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку на низькому рівні засвідчили 34 студенти (29,5%) експериментальних та 35 особи (28,0%) контрольних груп.

За даними результатами ми бачимо, що готовність майбутніх вихователів ЕГ та КГ до патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку знаходиться на середньому рівні.

Список використаних джерел

1. Новиков Д. А. Статистические методы в педагогических исследованиях (типовые случаи) / Д. А. Новиков. — М. : МЗ – Пресс, 2004. — 67с.

References

1. Novikov D. A. Statistical methods in pedagogical studies (typical cases) / D. A. Novikov. — М. : MZ – Press, 2004. — 67 p.

Филимонова Т. В., Якименко С. И. Констатирующий этап исследования подготовки будущего воспитателя к патриотическому воспитанию детей старшего дошкольного возраста

В статье представлены ход и результаты констатирующего этапа педагогического исследования «Подготовка будущего воспитателя к патриотическому воспитанию детей старшего дошкольного возраста». Разработана система показателей состояния основных компонентов патриотизма. Проанализировано формирование готовности воспитателей к патриотическому воспитанию детей старшего дошкольного возраста в профессиональной деятельности, приобретает эффективности при условии соблюдения совокупности педагогических условий.

Ключевые слова: подготовка, профессиональная подготовка будущего воспитателя, констатирующий этап, эксперимент.

Filimonova T., Yakymenko S. The ascertaining stage of the study of the preparation of future educator for the patriotic education of children of senior preschool age

The article describes the course and results of the stating stage of the pedagogical research «Preparation of future educators for the patriotic upbringing of children of the senior preschool age». The system of indicators of the state of the main components of patriotism is developed. The formation of the readiness of educators for the patriotic upbringing of children of the senior preschool age in the professional activity, which becomes effective, subject to compliance with the set of pedagogical conditions, is analyzed.

The upbringing of the younger generation of a sense of patriotism, devotion to the strengthening of statehood, active citizenship is now recognized as problems of national scale.

Patriotic education belongs to the priority directions of the national system of education and involves the formation of patriotic feelings, love for their people, a deep understanding of civic duty, readiness to defend the state interests of the Motherland.

In the course of the recording experiment, based on the various approaches of teachers and psychologists to determine the readiness of future educators to patriotic upbringing of children of senior preschool age, we have developed a system of indicators of the qualitative state of the main components of patriotism.

For determining the levels of formation of readiness of future educators to patriotic upbringing of children of the senior preschool age among students, questionnaires, tests and various questionnaires were conducted.

Key words: training, professional training of the future educator, stage of the statement, experiment.

Стаття надійшла до редколегії 10.12.2017